

Motion till riksdagen

1988/89:So616

av Gudrun Schyman (vpk)

Barnens rättigheter och behov när föräldrarna separerar

Alla barn behöver båda sina föräldrar. De behöver mamma och pappa att tycka om, att vara stolta över och att identifiera sig med. De behöver också deras kärlek, intresse, glädje och uppskattning. Därför är det viktigt att barn får ha så nära kontakt som möjligt med båda sina föräldrar, även när de inte lever tillsammans.

Många har ett väl fungerande umgänge med den förälder som de inte bor hos, men vi vet också att det finns problem för en hel del barn. I oroande många fall har barnet inget umgänge alls med den andre föräldern. Erfarenheter från fältet visar att allt fler umgängesärenden aktualiseras hos socialnämnder och andra berörda myndigheter. Samhällets resurser efterfrågas mer och mer av föräldrar och barn som behöver hjälp med att få umgänget att fungera. Därför måste samhället båda utöka och utveckla sina insatser på det här området.

Barn har rätt att grundligt och tydligt bli förberedda inför den fysiska separationen från en av sina föräldrar som en skilsmässa ofta innebär. Barn har behov av att ha tillgång till sina föräldrar och att de kan bli öppna och ärligt känslomässigt bemötta vid skilsmässor. Barn behöver förstå och har rätt att få förklarat för sig, att skilsmässan i grunden inte har med barnet att göra och att barnet inte är skuld till den. Barn har rätt till att så stor hänsyn som möjligt tas till behovet av stabilitet och kontinuitet, att skilsmässan innebär så få förändringar som möjligt då det gäller kamrater, skola, släkt, osv, dvs att det sociala nätverket finns kvar i så stor utsträckning som möjligt.

Barn har rätt att efter en skilsmässa slippa bli "sändebud" mellan föräldrarna eller "spion" på någon av föräldrarna eller på andra sätt bli indragen i föräldrarnas ouppklarade separation. Barn har också rätt att få vara barn, och slippa att bli tilldelade en vuxenroll som stöd till en av föräldrarna.

Som ett uttryck för att de här behoven och rättigheterna inte blir tillgodosedda kan man bl.a. se den höga andelen barn inom barn- och ungdomspsykiatri som haft erfarenhet av föräldrarnas skilsmässa. Många har ingen eller ett mycket dåligt fungerande umgänge med den förälder som de inte bor tillsammans med. Symptomen hos barnen varierar, men oftast finns en underliggande känsla av förlust, besvikelse och övergivenhet: att inte vara omtyckt eller värd att bry sig om eller att man är någon som föräldrarna ständigt är osams om eller drar in i sina konflikter.

Barn som har ett konfliktfyllt umgänge, eller som helt saknar umgänge,

med en frånvarande förälder, riskerar psykisk ohälsa. Tyvärr är det inte ovanligt, och i olika undersökningar har det visat sig att 25–60% av alla barn helt saknar eller har ett konfliktfyllt umgänge efter skilsmässan.

Varje år berörs 20–25 000 barn av skilsmässa, och umgängesrätten blir den spröda länken genom vilken det fortsatta föräldraskapet upprätthålls och barnets behov av kontinuitet garanteras. Samtidigt är umgänget ofta den enda beröringspunkten mellan de separerade föräldrarna, och därför är det inte ovanligt att föräldrarna använder tillfällena för sin egen konflikt, med barnet som främsta vapen. Resultatet kan bli att umgänget blir en börda för barnet i stället för den nödvändiga och positiva känsloupplevelse det borde vara.

Samhällets insikter om barns behov har ökat betydligt under senare tid, och vi har också fått en ny lag om gemensam vårdnad. Det vore synd om den lagen bara blir en pappersreform som i verkligheten inte fungerar annorlunda än på det gamla traditionella sättet – med mammor som utövar vårdnaden och frustrerade pappor som betalar underhåll till barn de träffar alltför sällan.

Tyvärr leder inte alltid insikter till praktiskt handlande. Barns rättigheter att få sina behov tillgodosedda vid och efter separationer är ett eftersatt område. När den obligatoriska medlingen togs bort talades det mycket om att man skulle bygga ut den frivilliga hjälpen, men detta har inte blivit gjort.

Vikten av att satsa på förebyggande arbete inom barn- och ungdomsområdet kan inte nog understrykas och exempel på aktuella stödåtgärder är:

1. fria resor för barn som ska träffa den förälder som de inte bor stadigvarande med,
2. en fri resa per termin för den förälder som inte är vårdnadshavare, för att besöka barnet där det bor, för att besöka skolan, dagis, fritids osv.,
3. avdragsrätt för resor i samband med umgänge,
4. fullt bostadsbidrag för bägge föräldrarna,
5. ökad satsning på föräldrautbildning,
6. utbildning om barns utveckling och barns behov för de yrkeskategorier som berörs,
7. utveckling av specialinriktad metodik för rådgivning och konfliktbearbetning vid skilsmässor,
8. utveckling av lokalt samarbete mellan socialnämnder, advokater, domstolar m fl,
9. utbildning av berörda politiker.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag på riktade stödåtgärder i enlighet med vad som anförts i punkterna 1–4 i motionen,
2. att riksdagen begär att regeringen ger socialstyrelsen i uppdrag att komma med förslag på samhälleliga stödåtgärder i enlighet med vad som anförts under punkterna 1–9 i motionen.

Stockholm den 19 januari 1989

Gudrun Schyman (vpk)

Mot. 1988/89
So616

